ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026 / № 4.1

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 10.11.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Y o'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, filologiya fanlari doktori, dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Jo'rabek Cho'tmatov, t.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Mahliyo Botirova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 10.11.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998990 377 77 23, +99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (. PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, доктор наук, доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Журабек Чутматов, д.и.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Махлиё Ботирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 10.11.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998990 377 77 23,
+99895 986 07 77

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Sciences, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Jurabek Chutmatov, Doctor of Philosophy in History (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Makhliyo Botirova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

Solixo‘jayeva Havasxon Zokirjanovna
Professor Nosirjon Uluqov – Namangan onomastika maktabi asoschisi 7

XAKIMOVA MUHAYYO KARIMOVNA
O‘zbek tili abstrakt leksikasida zidlik munosabatlari 11

SHUKUROV AXAT AXMATOVICH
Sinonimlarning lingvostilistik xususiyatlari 16

TURDIMURODOV SIROJIDDIN ESHQOBILOVICH
Yashirin, yumshatilgan va bilvosita ifodalangan ma’nolar tahlili
(evfemik ibora va maqollar misolida) 20

KURBANAZAROVA NARGIS SHODIYEVNA
Tortuvli etnonimining etimologik tahlili 23

TURDIQULOV SHERZOD DUMINOVICH
Ziyoratgohlar etimonining lingvomadaniy kodlarda aks etishi: sangardak teotoponimi 26

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Doston frazeologiyasida mifologik qatlamning lisoniy ifodasi
(Surxondaryo turkum dostonlari misolida) 29

ERGASHEVA DILRABO ALLANAZAROVNA
Badiiy so‘z san’atida dialogning ifodasi (Odil Yoqubov asarlari misolida) 32

ISOQOVA FERUZA SHAMSIDDIN QIZI
Kommunikatsiya, muloqot va diskurs: tushunchalarning farqlanishi va
diskursning kommunikativ maqomi 35

САЙДУЛЛАЕВА РАНО ИБАДОВНА
Проблема терминологической фиксации онимной периферии 38
(на материале русского и узбекского языков) 38

SULEYMANOVA NILUFAR KAMILOVNA,
TUKHTABAYEVA NILUFAR UKTAMJONOVNA
A token-level audit of acoustic measurements in british english vowel reduction 42

QULBULOV SHERQUZI TOSHTEMIROVICH
O‘zbek adabiy tilida nutq uslublari: funksional xususiyatlar va qo‘llanish mezonlari 45

TOJIYEVA DILDORA KOMILJON QIZI
Muammoli maqolada faktlardan foydalanish tartibi 50

ZAYNIDDINOVA ROZIYA SAIDAKBAROVNA
Nato harbiy terminologiyasining shakllanishi: institutsional va me’yoriy model 54

NURMATOVA DURDONA SHUXRAT QIZI
Ingliz va o‘zbek tillarida frazeologik birliklar baho ma’nosining nutqiy aktlarda voqelanishi 57

МУНДАРИЖА

ISLOMOVA BARNO XABIBULLA QIZI
O‘zbek tilida morfologik noaniqlik turlari: tasnif va avtomatik tahlildagi o‘rni 62

HAMROYEV SARDOR AKMALJON O‘G‘LI
Badiiy matnda makon deyksisini o‘rganishning
lingvopragmatik va diskursiv yondashuvlari 67

QURBONOVA MARJONA ERKINJON QIZI
Said Ahmadning «Ufq» trilogiyasida qo‘llangan antroponimlarning
lingvokulturologik talqini....71

ADABIYOTSHUNOSLIK

ALIMOV PARDA,
TOSHPO‘LATOV ZAYNIDDIN IBODULLO O‘G‘LI
Shafoat Rahmatulla Termiziyning ijodiy yo‘li....75

OCHILOVA OZODA BAXTIYOROVNA
Syujet yaxlitligida «davr, shaxs, muallif» uchligi sintezi....80

OBIDJONOVA MA’SUMA
O‘zbek va ingliz ilmiy fantastikasida kelajak motivining badiiy-poetik xususiyatlari....84

PARDAYEVA DILFUZA RAIMOVNA
Insider and outsider perspectives: the earliest literary models of amir timur
in uzbek and russian traditions (oral epic and medieval written sources) 87

ABDUNAZAROV O‘TKIR SAYDULLAYEVICH
A.Oripovning «Jannatga yo‘l» dostonida inson va jamiyat ziddiyatining badiiy talqini 92

ABDULLAYEVA NILUFAR IBRAGIM QIZI
Avhadiy Marog‘iy va Yusuf Amiriy «Dahnoma»larida
o‘n noma janrining poetik transformatsiyasi 95

XURRAMOVA TO‘LG‘ANOY MUZAFFAROVNA
Hakim Termiziy asarlarining adabiyotshunoslik talqini:
janr, timsol va axloqiy-didaktik an’ana masalalari....99

TA’LIM

ДЖУМАНАЗАРОВА ЗИЛОЛА ОБИДЖОНОВНА
Цифровые и интерактивные технологии в содержании
методической подготовки будущих учителей русского языка 104

МИРЗАЕВА ШАХЛО РИЗАЕВНА,
РУЗИЕВА МУШТАРИ ХУСНИДДИН КИЗИ
Эффективность развития русской диалогической речи студентов национальных групп....109

ТУРГУНОВА САЙЕРА АХМАДЖАНОВНА
Проблемное обучение в преподавании специальных филологических дисциплин 112

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 10
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

O‘ZBEK TILIDA MORFOLOGIK NOANIQLIK TURLARI: TASNIF VA AVTOMATIK TAHLILDAGI O‘RNI

Islomova Barno Xabibulla qizi,
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti kompyuter lingvistikasi va raqamli texnologiyalar kafedrasi tayanch doktoranti

Ma'lumki, morfologik tahlil tizimlarida eng ko‘p uchraydigan qiyinchiliklardan biri bitta so‘zshaklning bir necha xil tahlil qilinishidir. Agglyutinativ tillarda bu muammo yanada sezilarli, chunki so‘zshakl o‘zakka ketma-ket qo‘shiladigan affikslardan tarkib topadi. K. Oflazer va İ. Kuruöz turk tili materiali asosida bu holatni shunday izohlaydi: «On the other hand, this very nature introduces another kind of ambiguity, where a lexical form can be morphologically interpreted in many ways»[1] («Boshqa tomondan, aynan shu (agglyutinativ) tabiat noaniqlikning boshqa turini keltirib chiqaradi: bunda bitta leksik shakl morfologik jihatdan ko‘p usulda talqin qilinishi mumkin»). O‘zbek tili uchun morfologik analizatorlar va annotatsiyalangan korpuslar yaratilayotgan bugungi kunda qaysi hodisani noaniqlik deb hisoblash va uni qanday teg bilan belgilash masalasini nazariy jihatdan asoslab olish zarurati tug‘ildi.

O‘zbek tilshunosligida omonimiya, ko‘p ma'nolilik va affikslarning ko‘p vazifaliligi ancha yillardan beri o‘rganib kelinadi. Shunga qaramay, bu hodisalarni nomlashda ham, ularning chegarasini belgilashda ham tadqiqotchilar yakdil emas. Sh. Hamroyeva omonim so‘zlarning bir necha ma'nosi bilan birdan ortiq turkumga mansubligi tufayli morfologik analizator tuzishda asos morfemani farqlashning turli formatlari ishlab chiqilganini qayd etadi[2]. M. Abjalova avtomatik qayta ishlash nuqtai nazaridan so‘z omonimligi va qo‘shimcha omonimligini alohida ko‘rsatadi[3]. Hammualliflikda yozilgan avvalgi ishimizda noaniqlik turlari hisoblash jarayonidagi qarorlar bilan bog‘lab ko‘rilgan, omonimlar lug‘ati asosida tuzilgan resurs tahlil qilingan edi[4]. Mazkur maqolada esa masalaga filologik tomondan yondashamiz, ya'ni morfologik noaniqlik turlarini o‘zbek tilshunosligidagi nazariy qarashlar va ular o‘rtasidagi munozaralar asosida tasniflaymiz.

Tadqiqotdan ko‘zlangan maqsad o‘zbek tilidagi morfologik noaniqlik turlarini nazariy manbalar asosida tasniflash va har bir turning avtomatik tahlildagi o‘rnini aniqlashdan iborat. Ishning yangiligi shundaki, unda o‘zbek tilshunosligidagi omonimiya va affikslar nazariyasiga oid qarashlar avtomatik morfologik tahlil sathlari bilan bog‘langan holda bir tasnifga keltirildi, tasnif bilan bog‘liq to‘rt munozarali masala esa analizator lug‘ati va teglar to‘plami uchun annotatsiya qarori sifatida talqin qilindi.

Tadqiqotda qiyosiy-tahliliy, tavsifiy va tasniflash metodlariga tayanildi. Tahlil uchun o‘zbek tiliga oid 23 ta manba hamda morfologik disambiguatsiyaga bag‘ishlangan 2 ta xorijiy tadqiqot tanlab olindi. Manbalardagi ta'rif va misollarni qiyoslashda uch jihatga e'tibor qaratildi: noaniqlik qaysi birlikda (leksema, morfema yoki so‘zshaklda) yuzaga kelishi, hodisa til yoki nutq sathiga mansubligi hamda noaniqlik avtomatik tahlil natijasining qaysi qismida (lemma, so‘z turkumi, morfemalarga bo‘linish yoki grammatik belgida) ko‘rinishi.

1. Tayanch tushunchalar. Sh. Rahmatullayev va boshqalar tuzgan «O‘zbek tili omonimlari lug‘ati»da omonimiya «shakliy bir xillik va mazmunan har xillikka asoslanadi»[5] deb ta'riflanadi, omonimlarni ko‘p ma'noli birliklardan ajratishda esa «semantik aloqaning mavjud bo‘lmasligi»[6] asosiy mezon qilib

[1] Oflazer K., Kuruöz İ. Tagging and Morphological Disambiguation of Turkish Text // Proceedings of the Fourth Conference on Applied Natural Language Processing. – Stuttgart, 1994. – P. 144.

[2] Хамроева Ш.М. Ўзбек тили морфологик анализаторининг лингвистик таъминоти: Филол. фан. д-ри (DSc) дисс. автореф. – Фарғона, 2021. – Б. 22.

[3] Abjalova M.A. Omonimiya va lingvistik tizimlarda omonimlarni aniqlash usullari // Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Vol. 1, № 10. – B. 1016–1017.

[4] Elov B.B., Kurbanova M.M., Mardonova S.O., Mavlonova K.M., Islomova B., Axmatova I., Saatova S.I. Morphological Disambiguation in Turkic Languages Based on an Uzbek Homonym Resource // 2026 11th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK). – IEEE, 2026. – P. 1439. – DOI: 10.1109/UBMK71847.2026.11745190.

[5] Rahmatullayev Sh., Dadaboyev H., Xolmanova Z., Abdurahmonova M., Muhammadiyeva D., O‘razova I. O‘zbek tili omonimlari lug‘ati. – T.: Yashil yaproq nashriyoti, 2025. – B. 3.

[6] Rahmatullayev Sh. va b. O‘sha asar. – B. 15.

olinadi. Xuddi shu mezon U. Tursunov, A. Muxtorov va Sh. Rahmatullayev darsligida ham uchraydi: ko‘p ma’nolilikda sememalar bir-biriga bog‘liq bo‘lib, bitta leksemaga birlashadi, omonimiyada esa bunday bog‘liqlik bo‘lmaydi yoki u yo‘qolgan bo‘ladi[1]. Ya. Pinxasov omonimiyani kengroq tushunadi, unga leksik omonimlardan tashqari grammatik, leksik-grammatik va frazeologik omonimlarni ham kiritadi[2]. Fikrimizcha, morfologik tahlil uchun aynan shu keng talqin qulay, chunki analizator faqat leksemalar bilan emas, morfema va so‘zshakllar bilan ham ishlaydi. Shu sababli maqolada morfologik noaniqlik deganda bitta so‘zshaklga lemmasi, turkumi, morfemalarga bo‘linishi yoki grammatik belgisi bilan farqlanuvchi bir necha tahlilning mos kelishini tushunamiz. Bir lemma doirasidagi ko‘p ma’nolilik bu ta’rifga kirmaydi. Bunday holatda lemma ham, turkum ham, teg ham o‘zgarmaydi, demak, u morfologik emas, leksik-semantik disambiguatsiya masalasidir.

2. Leksik-morfologik (o‘zak darajasidagi) noaniqlik. Noaniqlikning bu turida bir xil ifodali o‘zaklar turli leksemalarga tegishli bo‘ladi. M. Mirtojiyev omonimlarni turkumdosh va noturkumdosh tiplarga bo‘ladi, Ya. Pinxasov ham bir turkumga mansub (*mol*: chorva / gazlama) va bir necha turkumga mansub omonimlarni farqlaydi[3]. Turkumdosh omonimlarda lemmani bitta turkum ichida tanlash kifoya, noturkumdosh omonimlarda esa so‘z turkumini ham aniqlashga to‘g‘ri keladi. Sh. Rahmatullayev omoleksemalarni grammatik shakllardagi xususiyatiga qarab ikkiga ajratadi: «1. Омоним омолексемалар барча муқобил грамматик шаклларида тенг келади». «2. Омоформа омолексемалар деб ўзаро баъзи грамматик шаклларидагина тенг келадиган омолексемаларга айтилади»[4].

H. Jamolxonov ham omoformalarni «leksemalarning ayrim grammatik shakllaridagina teng kelish holatlari»[5] sifatida izohlab, *o‘t* (ot / fe’l), *sur* (ot / sifat) singari misollarni keltiradi. Avtomatik tahlil nuqtai nazaridan qaraganda, omonim omoleksemalarda noaniqlik so‘zning barcha shakllarida saqlanib qoladi. Omoforma omoleksemalarda esa u faqat ayrim shakllarda yuzaga chiqadi, boshqa shakllarda affikslarning o‘zi tahlilni aniqlashtirib beradi.

Turkumlararo omonimiya masalasida tilshunoslar o‘rtasida hanuz bir to‘xtamga kelinmagan. Uning asosiy manbai konversiya bo‘lib, M. Mirtojiyev so‘z konversiyasi leksik omonimiyani tarkib toptirishini aytadi[6]. R. Sayfullayeva mas’ul muharrirligidagi «Zamonaviy o‘zbek tili. Morfologiya» qo‘llanmasida turkumdan turkumga o‘tishning lisoniy va nutqiy turi farqlanadi, lisoniy ko‘chishdan esa ko‘pincha shakldosh leksema, aniqrog‘i, omoforma hosil bo‘ladi, deyiladi[7]. A. Pardayev esa bu qarashni qabul qilmaydi: «...олтин сўзининг от сифати омоним, яхши сўзининг от, сифат ва равиш омонимлар сифатида талқин этиш кескин қораланган»[8].

Olim bunday hollarni transpozitsiya deb biladi. Bizningcha, bu munozara avtomatik tahlilda annotatsiya bilan bog‘liq aniq qarorga aylanadi. Agar birinchi qarashga amal qilinsa, *oltin* so‘zi analizator lug‘atiga ikki lemma (ot va sifat) sifatida kiritiladi. Ikkinchi qarashda u bitta lemma bo‘lib, ikki vazifasi alohida belgilanadi. Har ikki holatda turkum kontekstga qarab aniqlanadi, faqat lug‘at va teglar to‘plamining tuzilishi boshqacha bo‘ladi. Masalaning amaliy tomoni B. Elov va hammualliflarining ishida ham ko‘rinadi. Ular polifunksional so‘zlarni omonimiya bilan bog‘liq holda o‘rganib, o‘zbek tilida bunday so‘zlar ikki yoki uch so‘z turkumi doirasida uchrashini, ikki turkum doirasidagilari esa 15 guruhga bo‘linishini ko‘rsatadi[9].

3. Affiksal noaniqlik. Sh. Rahmatullayev ifoda jihati teng morfemalarni omomorfemalar (omoaffikslar) deb ataydi[10]. Bu turda shaklan teng morfemalar turli sinfga (so‘z yasovchi yoki shakl yasovchi) yoki turli turkum tizimiga mansub bo‘ladi. Affiksal omonimiya qanday turlarga bo‘linishi masalasida ham fikrlar bir xil emas. Sh. Shoabdurahmonov va boshqalarning darsligida uning to‘rt turi ko‘rsatilgan: so‘z yasovchilar o‘rtasida (*-ki*: *turtki* / *ichki*), forma yasovchilar o‘rtasida (*-(i)sh*: harakat nomi / birgalik nisbati), so‘z yasovchi va forma yasovchi o‘rtasida (*-im*: *terim* / *qo‘lim*) hamda murakkab holat (*-ma*: ot / sifat / fe’lning bo‘lishsiz shakli). U. Tursunov, A. Mux-

[1] Турсунов У., Мухторов А., Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги ўзбек адабий тили. – Т.: Ўзбекистон, 1992. – Б. 134.

[2] Пинхасов Я.Д. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Лексикология ва фразеология. – Т.: Ўқитувчи, 1969. – Б. 19.

[3] Миртожиев М.М. Ўзбек тили лексикологияси ва лексикографияси. – Т.: Университет, 2000. – Б. 61. Пинхасов Я.Д. Ўша асар. – Б. 17.

[4] Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги адабий ўзбек тили. Биринчи китоб. – Т.: Мумтоз сўз, 2010. – Б. 41.

[5] Jamolxonov H. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – T.: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2013. – B. 240–241.

[6] Миртожиев М.М. Ўзбек тили лексикологияси ва лексикографияси. – Б. 62.

[7] Замонавий ўзбек тили. Морфология. Масъул муҳаррир Р.Р. Сайфуллаева. – Т.: Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, 2008. – Б. 434–435.

[8] Пардаев А.Б. Ўзбек тили ёрдамчи сўз туркумларининг лисоний тизимдаги ўрни ва лингвопрагматик таҳлили. – Т.: Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, 2013. – Б. 92.

[9] Elov B.B. et al. Modeling of Models and Processes that Differentiate Semantically Polyfunctional Words in the Context of the Uzbek Language // Proceedings of Ninth International Congress on Information and Communication Technology (ICICT 2024). Vol. 6. – Singapore: Springer, 2024. – P. 427. – DOI: 10.1007/978-981-97-3299-9_35.

[10] Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги адабий ўзбек тили. – Б. 133.

torov va Sh. Rahmatullayev darsligida esa uch tur beriladi: so‘z yasovchilar o‘zaro, so‘z yasovchi bilan shakl yasovchi va shakl yasovchilar o‘zaro; bunda *-ma* ikkinchi turga kiritilgan[1]. Omonim-affiksni polisemantik affiksdan farqlash mezoni Sh. Shoabdurahmonov va hammualliflari darsligida quyidagicha belgilangan: «Айнан бир шаклдаги (кўринишдаги) аффикснинг маънолари ўртасида боғланиш бўлмаса, у кўп маъноли (полисемантик) аффикс эмас, омоним-аффикс саналади»[2].

A. G‘ulomov va hammualliflarining «O‘zbek tilining morfem lug‘ati»da bu tamoyil amalda qo‘llanganini ko‘ramiz: omonim affikslar alohida raqamlar bilan, polisemantik morfemalar esa bir o‘rinda, bitta raqam ostida berilgan[3]. Shunga tayanadigan bo‘lsak, omoaffikslar analizatorda turli teglar bilan, polisemantik affiks esa bitta teg bilan berilishi kerak.

Affiks polisemiyasi ham munozarali masalalardan biri hisoblanadi. M. Mirtojiyev ot yasovchi *-chi, -lik, -dosh, -ma*, sifat yasovchi *-li, -chan*, fe’l yasovchi *-la, -lash* kabi affikslarni polisemantik affikslar qatoriga kiritadi[4]. A.Hojiyevning bu boradagi qarashi esa yillar davomida o‘zgarganini ta’kidlash joiz. Olim 1979-yilgi ishida *-cha* affiksini omonim-affiks va ko‘p ma’noli affiks deb ko‘rsatgan edi[5]. 2010-yilgi monografiyasida esa morfemalardagi omonimiya va ko‘p ma’nolilikni leksemalardagi shunday hodisalar bilan tenglashtirib bo‘lmaydi, degan xulosaga keladi: «Морфемалар мустақил тил бирлиги бўлмагани учун улар ўзаро семантик муносабатга кириша олмайди – бу қонуний ҳол»[6]. Bunday yondashuvda affiksning har bir vazifasi alohida morfema sifatida ko‘riladi.

Shu o‘rinda *-dir* affiksi masalasiga ham to‘xtalib o‘tish lozim. H. Ne’matov va R. Rasulov orttirma nisbat va kesimlik ko‘rsatkichi bo‘lib keladigan *-dir* affikslarini omonim deb hisoblaydi: «Орттирма нисбат кўрсаткичларидан (-дир) қўшимчаси (ёз–ёздир) ва кесимлик кўрсаткичи (-дир) (У шоирдир) моддий, ташқи жиҳатдан ўхшаш бўлишига қарамай, моҳиятан бутунлай бошқа-бошқадир»[7]. Kesimlik ko‘rsatkichi *-dir* maqomi ham munozarali. G‘. Abdurahmonov va boshqalarning sintaksis qo‘llanmasida u predikativlik affiksi, affiks-bog‘lama sifatida talqin qilingan, B. Sodiqov esa *-dir* bog‘lama bo‘la olmaydi, degan fikrni ilgari suradi[8]. Avtomatik tahlilda bu holat asosning turkumiga bog‘liq bo‘ladi: fe’l asosda *-dir* nisbat shakli, ot asosda esa kesimlik shakli sifatida talqin qilinadi.

4. So‘zshakl darajasidagi (segmentatsion) noaniqlik. Ayrim hollarda noaniqlik leksema yoki affiksning o‘zida emas, so‘zshaklni morfemalarga bo‘lishda paydo bo‘ladi. Sh. Shoabdurahmonov va hammualliflari darsligida *gullar* (*gul+lar* / *gulla+r*) va *oldi* (*old+i* / *ol+di*) misollari keltirilib, «omoforma» atamasiga e’tiroz bildirilgan: «Бу ҳодиса кўпгина ишларда омоформалар деб юритилади. Лекин булар бир хил форма эмас, балки ҳар хил формалардир»[9].

«Omoforma» atamasiga munosabat ham bir xil emas. M. Mirtojiyev *oldi* kabi hosilalarni nutqiy omonim deb hisoblaydi va bu atamani tanqid qiladi, H. Jamolxonov, Sh. Rahmatullayev hamda «Zamonaviy o‘zbek tili. Morfologiya» qo‘llanmasi mualliflari esa uni bemalol qo‘llaydi[10]. Atamalardagi farq bitta ilmiy maktab doirasida ham kuzatiladi. Sh. Rahmatullayevning ta’kidlashicha, so‘zshakllar orasidagi bunday omonimiya nutqda hosil bo‘ladi va omoleksemalar doirasi bilan cheklanmaydi. Shu hodisa olimning omonimlar izohli lug‘atida «omoso‘zforma», «Hozirgi adabiy o‘zbek tili» darsligida «omoleksemashakl», uning ishtirokida tuzilgan yangi omonimlar lug‘atida esa «omoso‘zshakl» deb atalgan[11]. Bu turda lemma ham, so‘z turkumi ham, affikslar zanjiri ham birgalikda o‘zgaradi.

5. Grammatik-kategorial noaniqlik. Bunday noaniqlikda so‘zshaklning lemmasi, turkumi va morfemalarga bo‘linishi bir xil qoladi, morfemaning sinfi ham o‘zgarmaydi, faqat affiks ifodalaydigan grammatik ma’no farqlanadi. «Zamonaviy o‘zbek tili. Morfologiya» qo‘llanmasida o‘zlik va majhul nisbatning omonimik xususiyatga egaligi ta’kidlanadi: *osildi, tashlandi, to‘kildi* fe’llarining qaysi nisbatda ekani qurshovdan bilinadi[12]. A. Pardayev keltirgan Sh. Shahobiddinova

[1] Шоабдураҳмонов Ш., Асқарова М., Ҳожиев А., Расулов И., Дониёров Х. Ҳозирги ўзбек адабий тили. I қисм. – Т.: Ўқитувчи, 1980. – Б. 165. Турсунов У., Мухторов А., Раҳматуллаев Ш. Ўша асар. – Б. 192–193.

[2] Шоабдураҳмонов Ш. ва б. Ўша асар. – Б. 164.

[3] Ғуломов А., Тихонов А.Н., Қўнғуров Р. Ўзбек тилининг морфем луғати. – Т.: Ўқитувчи, 1977. – Б. 399.

[4] Миртожиев М. Ўзбек тилида полисемия. – Т.: Фан, 1975. – Б. 85.

[5] Ҳожиев А. Ҳозирги ўзбек тилида форма ясалиши. – Т.: Ўқитувчи, 1979. – Б. 49.

[6] Ҳожиев А. Ўзбек тили морфологияси, морфемикаси ва сўз ясалишининг назарий масалалари. – Т.: Фан, 2010. – Б. 59–60.

[7] Неъматов Ҳ., Расулов Р. Ўзбек тили систем лексикологияси асослари. – Т.: Ўқитувчи, 1995. – Б. 14.

[8] Абдураҳмонов Ғ., Сулаймонов А., Холиёров Х., Омонтурдиев Ж. Ҳозирги ўзбек адабий тили. Синтаксис. – Т.: Ўқитувчи, 1979. – Б. 57, 59–60. Содиқов Б. Ҳозирги ўзбек адабий тилида боғлама. – Т.: Фан, 1984. – Б. 21–22.

[9] Шоабдураҳмонов Ш. ва б. Ўша асар. – Б. 113.

[10] Миртожиев М.М. Ўзбек тили лексикологияси ва лексикографияси. – Б. 60–61. Jamolxonov H. O‘sha asar. – B. 240. Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги адабий ўзбек тили. – Б. 41. Замонавий ўзбек тили. Морфология. Ўша асар. – Б. 435.

[11] Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тили омонимларининг изоҳли луғати. – Т.: Ўқитувчи, 1984. – Б. 6. Раҳматуллаев Ш. Ҳозирги адабий ўзбек тили. – Б. 43. Rahmatullayev Sh. va b. O‘sha asar. – B. 26.

[12] Замонавий ўзбек тили. Морфология. Ўша асар. – Б. 306.

fikriga ko‘ra, egalik affiksi *-(s)i* birlikka ham, ko‘plikka ham ishora qilaveradi[1]. A. Hojiyev ko‘plik ifodalovchi *-lar* kategorial formani, hurmat ifodalovchi *-lar* esa funksional formani hosil qilishini ko‘rsatadi. Ularning so‘zdagi o‘rni ham har xil: hurmat bildiruvchi *-lar* egalik affiksidan keyin, ko‘plik ko‘rsatkichi *-lar* esa undan oldin qo‘shiladi (*akamlar – akalarim*)[2]. Bu tartib analizator uchun ishonchli belgi bo‘la oladi. Avtomatik tahlilda bu turdagi nomzodlarning lemmasi bitta bo‘lib, ular faqat grammatik teglari bilan farqlanadi.

6. Funksional noaniqlik. Bu turda bir birlik goh mustaqil so‘z, goh yordamchi vosita vazifasida keladi. Sh. Rahmatullayevning omonimlar izohli lug‘atida ham, yangi omonimlar lug‘atida ham mustaqil fe’l bilan ko‘makchi fe’l o‘zaro omonim deb qaralgan va lug‘atga kiritilgan[3]. A. Pardayev fikricha, mustaqil-yordamchi so‘zlar sof yordamchi so‘zlar bilan sof mustaqil so‘zlar orasida oraliq o‘rinni egallaydi[4]. Analizator bu turda so‘z turkumini (mustaqil yoki yordamchi) va sintaktik vazifani birgalikda tanlashi kerak bo‘ladi.

7. Noaniqlik turlarining avtomatik tahlildagi o‘rni. B. Elov va hammualliflari ta’kidlaganidek, chekli holatli analizator noaniqlikni hal qilmaydi: shaklan o‘xshash tahlillarning barchasini chiqarib, to‘g‘risini tanlashni keyingi bosqichga qoldiradi[5]. Yuqoridagi tahlil natijalarini noaniqlik turlari analizator natijasining qaysi qismiga ta’sir qilishiga qarab umumlashtirdik (1-jadval).

1-jadval. O‘zbek tilida morfologik noaniqlik turlari va ularning avtomatik tahlildagi o‘rni (muallif tasnifi)

Noaniqlik turi	Misol	Analizatorda farqlanadigan qism	Asosiy kontekst belgisi
Leksik-morfologik: turkumdosh	mol (chorva / gazlama)	lemma	keng (semantik) kontekst
Leksik-morfologik: noturkumdosh	o‘t (ot / fe’l), sur (ot / sifat)	lemma va so‘z turkumi	yaqin qurshov, grammatik shakl
Affiksal	-ki (turtki / ichki), -im (terim / qo‘lim), -ma, -dir (yozdir / shoirdir)	affiks tegi, ba’zan so‘z turkumi	asos turkumi, affikslar tartibi
So‘zshakl (segmentatsion)	gullar (gul+lar / gulla+r), oldi (old+i / ol+di)	morfemalarga bo‘linish, lemma, so‘z turkumi	sintaktik qurshov
Grammatik-kategorial	osildi (o‘zlik / majhul), -(s) i (birlik / ko‘plik), -lar (ko‘plik / hurmat)	grammatik belgi (teg)	qurshov, affikslar tartibi
Funksional	mustaqil fe’l / ko‘makchi fe’l, bo‘l	so‘z turkumi va sintaktik vazifa	sintaktik qurilma

Jadvalning oxirgi ustunini korpusda tekshirilishi lozim bo‘lgan faraz sifatida taqdim etamiz. H. Ne’matov va R. Rasulov mustaqil leksemalarni ajratishda qurshov (distributsiya) hal qiluvchi omil ekanini, morfemalar bosqichida qurshov omili hisobga olinganda shaklan o‘xshash, mazmunan farqli birliklar soni deyarli ikki baravar kamayishini ko‘rsatgan[6]. C. Manning va H. Schütze esa yaqin strukturaviy belgilar so‘z turkumini aniqlashda juda foydali bo‘lsa-da, bitta turkum ichidagi ma’noni aniqlashda deyarli yordam bermasligini qayd etadi[7]. Bundan kelib chiqadiki, noturkumdosh omonimlarni yaqin qurshov yordamida farqlash mumkin, turkumdosh omonimlar uchun esa kengroq semantik kontekst kerak bo‘ladi. Sh. Hamroyeva ayrim affikslarning (*-kin*: *keskin* / *to‘kkin*) asosga nisbatan o‘rnini model orqali aniqlab bo‘lmasligini ko‘rsatadi[8]. Demak, affiksal noaniqlikni faqat morfotaktik qoidalar bilan to‘liq hal qilib bo‘lmaydi. Shuning

[1] Pardayev A.B. Grammatizatsiya va yordamchi so‘zlar. – Samarqand: SamDU nashri, 2012. – B. 41.
[2] Ҳожиев А. Ҳозирги ўзбек тилида форма ясалиши. – Б. 50–51.
[3] Раҳматуллаев Ш. Ўзбек тили омонимларининг изоҳли луғати. – Б. 12. Rahmatullayev Sh. va b. O‘sha asar. – B. 32.
[4] Pardayev A.B. Grammatizatsiya va yordamchi so‘zlar. – B. 44.
[5] Elov B.B., Abdullayeva O.X., Abdullayeva F.Sh., Alavutdinova N.G. Methods of Morphological and Syntactic Analysis for the Uzbek Language // 10th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK 2025). – Istanbul: IEEE, 2025. – P. 465.
[6] Неъматов Ҳ., Расулов Р. Ўша асар. – Б. 86–87.
[7] Manning C.D., Schütze H. Foundations of Statistical Natural Language Processing. – Cambridge, MA: The MIT Press, 1999. – P. 231.
[8] Хамроева Ш.М. Ўша асар. – Б. 31.

uchun tasnifdagi har bir tur teglar to‘plamida alohida aks ettirilishi maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Birinchidan, morfologik noaniqlik omonimiyaning keng talqiniga tayanadi va leksema, morfema hamda so‘zshakl sathlarida namoyon bo‘ladi. Manbalarda omonimiyani ko‘p ma’nolilikdan farqlashda semantik aloqaning yo‘qligi asosiy mezon sifatida olingan.

Ikkinchidan, o‘zbek tilshunosligidagi qarashlar asosida morfologik noaniqlikning besh turini ajratdik: leksik-morfologik (turkumdosh va noturkumdosh), affiksal, so‘zshakl (segmentatsion), grammatik-kategorial va funksional noaniqlik.

Uchinchidan, tasnif bilan bog‘liq to‘rt munozarali masala, ya’ni turkumlararo omonimiya, affiks polisemiyasi, *-dir* affiksining maqomi va «omoforma» atamasi avtomatik tahlilda annotatsiya qarori ko‘rinishida yuzaga chiqadi. Shu bois analizator lug‘ati va teglar to‘plamini tuzishda qaysi qarashga tayanilgani aniq ko‘rsatilishi lozim.

To‘rtinchidan, har bir tur analizator natijasining muayyan qismiga ta’sir qiladi. Leksik-morfologik va segmentatsion noaniqlik lemma va so‘z turkumini, affiksal va grammatik-kategorial noaniqlik grammatik teglarni, funksional noaniqlik esa so‘z turkumi va sintaktik vazifani belgilaydi. Taklif etilgan tasnifdan o‘zbek tili korpusini morfologik annotatsiya qilish qo‘llanmasini ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

Rezyume. Maqolada o‘zbek tilidagi morfologik noaniqlik turlari milliy tilshunoslikdagi nazariy qarashlar asosida tasniflanadi va har bir turning avtomatik morfologik tahlildagi o‘rni belgilanadi. Noaniqlikning besh turi ajratiladi: leksik-morfologik, affiksal, so‘zshakl (segmentatsion), grammatik-kategorial va funksional noaniqlik. Turkumlararo omonimiya, affiks polisemiyasi, -dir affiksining maqomi va «omoforma» atamasi bilan bog‘liq to‘rt munozarali masala ko‘rsatiladi. Bu munozaralar avtomatik tahlilda annotatsiya qarori sifatida namoyon bo‘lishi asoslanadi, har bir tur analizator natijasining muayyan qismi bilan bog‘lanadi.

Resume. The article classifies types of morphological ambiguity in Uzbek on the basis of Uzbek linguistic theory and defines the role of each type in automatic morphological analysis. Five types are distinguished: lexical-morphological, affixal, word-form (segmentation), grammatical-categorial and functional ambiguity. Four debated issues are shown: cross-part-of-speech homonymy, affix polysemy, the status of the affix -dir and the term «omoforma». It is argued that these debates appear as annotation decisions in automatic analysis, and each type is linked to the part of the analyzer output it affects.

Резюме. В статье на основе теоретических взглядов узбекского языкознания классифицируются типы морфологической неоднозначности в узбекском языке и определяется роль каждого типа в автоматическом морфологическом анализе. Выделены пять типов: лексико-морфологическая, аффиксальная, словоформенная (сегментационная), грамматико-категориальная и функциональная неоднозначность. Показаны четыре дискуссионных вопроса: межчастеречная омонимия, полисемия аффиксов, статус аффикса -дир и термин «омоформа». Обосновано, что эти дискуссии проявляются в автоматическом анализе как решения по разметке, и каждый тип соотнесён с той частью результата анализатора, на которую он влияет.